

KEBERKESANAN DASAR KERAJAAN DALAM PEMBANGUNAN EKONOMI AKAR UMBI: PENILAIAN PROJEK KOMUNITI PENANAMAN UBI KAYU DI SEGAMAT

THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENT POLICY IN GRASSROOTS ECONOMIC DEVELOPMENT: AN EVALUATION OF A COMMUNITY CASSAVA CULTIVATION PROJECT IN SEGAMAT

Ros Hasri Ahmad^{1*}
Muhamad Ismail Pahmi²
Shafiee Md Tarmudi³
Rahmawati Mohd Yusoff³

^{1,3} Pensyarah Kanan, Fakulti Pengurusan dan Perniagaan, Universiti Teknologi MARA (UiTM), Cawangan Johor, Kampus Segamat, 85000 Segamat, Johor, Malaysia. (E-mail: rosha446@uitm.edu.my & shafi128@uitm.edu.my).

² Pensyarah Kanan, Fakulti Sains Maklumat, Universiti Teknologi MARA (UiTM), Cawangan Johor, Kampus Segamat, 85000 Segamat, Johor, Malaysia. (E-mail: muham184@uitm.edu.my).

³ Pensyarah Kanan, Jabatan Undang-undang, Universiti Teknologi MARA (UiTM), Cawangan Johor, Kampus Segamat, 85000 Segamat, Johor, Malaysia. (E-mail: rahmawatimy@uitm.edu.my).

* Corresponding Author

Article history

Received date : 16-5-2026
Revised date : 17-5-2026
Accepted date : 28-6-2026
Published date : 30-6-2026

To cite this document:

Ahmad, R. H., Pahmi, M. I., Md Tarmudi, S., & Mohd Yusoff, R. (2026). Keberkesanan dasar kerajaan dalam pembangunan ekonomi akar umbi: Penilaian projek komuniti penanaman ubi kayu di Segamat. *Journal of Islamic, Social, Economics and Development (JISED)*, 11 (83), 1015 - 1025.

Abstract: *Pembangunan ekonomi akar umbi merupakan tunjang kepada kestabilan sosioekonomi sesebuah negara, terutamanya bagi golongan berpendapatan rendah (B40). Artikel ini menilai keberkesanan dasar kerajaan Malaysia dalam memacu pembangunan ekonomi komuniti luar bandar melalui penilaian Projek Komuniti Penanaman Ubi Kayu di Segamat, Johor. Kajian ini memfokuskan kepada impak pemberian geran oleh kerajaan di bawah inisiatif kumpulan rentas parti parlimen (APPGM-SDG) dalam konteks pembasmian kemiskinan (Matlamat Pembangunan Lestari 1 [SDG 1]: Tiada Kemiskinan) dan keterjaminan makanan (Matlamat Pembangunan Lestari 2 [SDG 2]: Sifar Kelaparan). Melalui pendekatan kualitatif yang melibatkan analisis dokumen dasar dan tinjauan literatur, dapatan kajian menunjukkan bahawa pembiayaan secara langsung kepada komuniti berjaya merangsang keusahawanan tani, meningkatkan pendapatan isi rumah, dan membina daya tahan komuniti. Namun begitu, kelestarian projek sangat bergantung kepada pemantauan berterusan, pemindahan teknologi, dan kecekapan pengurusan dana di peringkat akar umbi. Kajian ini menyumbang kepada pemahaman empirikal mengenai peranan campur tangan kerajaan dalam pembangunan ekonomi tempatan serta mencadangkan penambahbaikan ke atas mekanisme penyampaian dasar awam untuk memastikan impak jangka panjang yang lebih optimum.*

Kata Kunci: *Dasar Kerajaan, Ekonomi Akar Umbi, Keusahawanan Tani, Pembangunan Komuniti, Keterjaminan Makanan, Matlamat Pembangunan Lestari (SDG).*

Abstrak: *Grassroots economic development constitutes a fundamental pillar of socioeconomic stability, particularly for low-income households (B40). This article evaluates the effectiveness of Malaysian government policy in driving rural community economic development through an assessment of the Community Cassava Cultivation Project in Segamat, Johor. The study focuses on the impact of government grant allocation under the All-Party Parliamentary Group Malaysia on Sustainable Development Goals (APPGM-SDG) initiative within the context of poverty eradication (SDG 1) and food security (SDG 2). Employing a qualitative approach involving policy document analysis and comprehensive literature review, the findings indicate that direct community funding has successfully stimulated agricultural entrepreneurship, increased household income, and built community resilience. However, project sustainability is highly dependent on continuous monitoring, technology transfer, and efficient fund management at the grassroots level. This study contributes to the empirical understanding of the role of government intervention in local economic development and proposes improvements to public policy delivery mechanisms to ensure more optimum long-term impact.*

Keywords: *Government Policy, Grassroots Economy, Agricultural Entrepreneurship, Community Development, Food Security, Sustainable Development Goal (SDG).*

Pendahuluan

Pembangunan ekonomi yang inklusif dan mampan kekal menjadi agenda utama dalam perancangan strategik negara-negara membangun, termasuk Malaysia. Meskipun Malaysia telah mencapai pelbagai kejayaan dalam indikator makroekonomi seperti pertumbuhan Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) dan pengurangan kadar kemiskinan mutlak, jurang ketidaksamaan pendapatan antara kawasan bandar dan luar bandar, khususnya dalam kalangan isi rumah B40, masih menjadi satu cabaran struktur yang signifikan (Aziz, 2022). Golongan B40, yang merujuk kepada 40 peratus isi rumah berpendapatan terendah di Malaysia, majoritinya tertumpu di kawasan luar bandar dan sangat bergantung kepada aktiviti pertanian tradisional yang memberikan pulangan ekonomi yang rendah dan tidak stabil.

Bagi menangani isu ini secara holistik, kerajaan telah merangka pelbagai dasar awam yang bermatlamat untuk memperkasakan ekonomi akar umbi. Salah satu strategi utama yang digariskan dalam Rancangan Malaysia Kedua Belas (RMKe-12) dan Dasar Pembangunan Luar Bandar 2030 adalah melalui pemeraksanaan keusahawanan luar bandar dan peningkatan kapasiti pengeluaran pertanian komuniti (Unit Perancang Ekonomi, 2021). Dasar-dasar ini menekankan bahawa pembangunan luar bandar tidak lagi boleh bergantung semata-mata kepada penyediaan infrastruktur fizikal, sebaliknya perlu memberi tumpuan kepada pembinaan modal insan dan keupayaan ekonomi tempatan yang berdaya saing. Selaras dengan tema RMKe-13 iaitu "Melakar Semula Pembangunan", tumpuan khusus diberikan kepada strategi pemeraksanaan kepimpinan luar bandar untuk meningkatkan tadbir urus pembangunan yang dipacu oleh komuniti (Kementerian Ekonomi, 2025).

Dalam konteks ini, pelaksanaan geran komuniti dilihat sebagai satu mekanisme campur tangan dasar yang kritikal. Inisiatif seperti yang dipelopori oleh Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia bagi Matlamat Pembangunan Mampan (APPGM-SDG) mewakili satu anjakan paradigma dalam penyampaian bantuan kerajaan iaitu dari pendekatan atas-ke-bawah (top-

down) kepada pendekatan bawah-ke-atas (bottom-up) yang meletakkan komuniti sebagai penggerak utama pembangunan mereka sendiri (Khoo & Tan, 2019). Melalui peruntukan geran antara RM30,000 hingga RM100,000 bagi setiap projek komuniti, kerajaan berhasrat untuk merangsang aktiviti ekonomi tempatan yang bersifat mampan dan berasaskan sumber setempat.

Artikel ini mengambil Projek Komuniti Penanaman Ubi Kayu di Segamat, Johor sebagai kes kajian untuk menilai sejauh mana dasar pembiayaan sebegini berkesan dalam merangsang pembangunan ekonomi tempatan. Secara spesifiknya, kajian ini merujuk kepada "Projek Penanaman Ubi @ Batu Badak (Seeding the Future)" atau Projek Sejati Madani yang dianjurkan oleh Universiti Teknologi MARA (UiTM) Cawangan Johor dengan kerjasama penduduk Kampung Batu Badak dan JPKK Gemereh 4. Projek yang menerima dana sebanyak RM100,000.00 ini diusahakan di atas tanah seluas 9.5 ekar yang merangkumi Lot 660, 661, dan 636 di Kampung Batu Badak dan Kampung Bukit Mentaus. Ubi kayu (*Manihot esculenta*) dipilih sebagai komoditi fokus berikutan potensinya sebagai tanaman jaminan makanan dan sumber pendapatan alternatif yang berdaya maju, terutamanya di kawasan yang menghadapi cabaran kualiti tanah atau perubahan iklim (Delaquis, 2024). Berbeza dengan tanaman komersial seperti kelapa sawit yang memerlukan pelaburan besar dan tempoh matang yang panjang, ubi kayu menawarkan kitaran pengeluaran yang pendek dan kos input yang rendah, menjadikannya sangat sesuai untuk komuniti B40 yang mempunyai modal terhad.

Kajian ini bertujuan untuk menilai keberkesanan dasar pemberian geran ini dari tiga aspek utama iaitu keupayaan menjana pendapatan dan keusahawanan tani, sumbangan kepada keterjaminan makanan tempatan, dan pembinaan kapasiti serta daya tahan komuniti. Penilaian ini penting kerana ia menyediakan bukti empirikal yang boleh digunakan oleh penggubal dasar untuk menambah baik reka bentuk dan pelaksanaan program-program serupa pada masa hadapan. Dalam konteks Malaysia yang sedang berusaha untuk mencapai status negara berpendapatan tinggi menjelang 2030, pemerkasaan ekonomi akar umbi bukan lagi sekadar pilihan dasar tetapi merupakan satu keperluan strategik yang mendesak untuk memastikan tiada golongan yang tertinggal dalam arus pembangunan negara.

Sorotan Literatur

Dasar Pembangunan Luar Bandar dan Pemerkasaan Ekonomi di Malaysia

Konsep pembangunan luar bandar telah berevolusi secara signifikan sejak era kemerdekaan Malaysia. Pada peringkat awal, pembangunan luar bandar lebih tertumpu kepada penyediaan infrastruktur asas seperti jalan raya, bekalan air, dan elektrik. Namun, menjelang abad ke-21, paradigma pembangunan telah beranjak kepada pemerkasaan modal insan dan penjaan ekonomi tempatan (Chambers, 1983). Di Malaysia, transformasi ini dapat dilihat dengan jelas melalui evolusi dasar-dasar kerajaan dari Dasar Ekonomi Baru (DEB) sehinggalah kepada Dasar Pembangunan Luar Bandar (DPLB) 2030 yang menggariskan visi untuk mewujudkan luar bandar yang sejahtera, inklusif, mampan, dan holistik (Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah, 2019).

Dasar ini menekankan keperluan untuk mempelbagaikan sumber pendapatan penduduk luar bandar, yang majoritinya berada dalam kategori B40, melalui keusahawanan dan pertanian moden. Menurut Aziz (2022), program bantuan kewangan berskala mikro dan geran komuniti memainkan peranan penting dalam mengeluarkan isi rumah luar bandar daripada perangkap kemiskinan dengan menyediakan modal permulaan yang sering menjadi kekangan utama. Tanpa akses kepada modal, komuniti luar bandar sering terperangkap dalam kitaran kemiskinan

di mana mereka tidak mampu untuk melabur dalam aktiviti ekonomi yang lebih produktif walaupun mempunyai sumber tanah dan tenaga kerja yang mencukupi. Fenomena ini dikenali sebagai perangkap kemiskinan (poverty trap) yang memerlukan campur tangan luar untuk memecahkan kitaran tersebut. Geran kerajaan berfungsi sebagai suntikan modal yang kritikal untuk membolehkan komuniti melangkah keluar daripada perangkap ini dan memulakan perjalanan ke arah kemampanan ekonomi.

Rancangan Malaysia Kedua Belas (RMKe-12) turut menekankan kepentingan pendekatan pembangunan berasaskan komuniti (community-based development) yang memberi kuasa kepada penduduk tempatan untuk menentukan keutamaan pembangunan mereka sendiri (Unit Perancang Ekonomi, 2021). Pendekatan ini selari dengan teori pembangunan moden yang melihat komuniti bukan sebagai penerima pasif bantuan, sebaliknya sebagai agen aktif perubahan yang mampu merancang dan melaksanakan projek pembangunan yang paling sesuai dengan konteks setempat mereka. Pendekatan ini diperkukuhkan lagi melalui Teras 3 RMKe-13 (Meningkatkan Lantai) yang menyasarkan keseimbangan pertumbuhan ekonomi wilayah dan pembangunan terangkum dari perspektif pelbagai dimensi bagi mengangkat status sosioekonomi kumpulan sasar (Kementerian Ekonomi, 2025).

Keterjaminan Makanan dan Pertanian Komuniti

Isu keterjaminan makanan telah menjadi semakin mendesak pasca pandemik COVID-19 dan di tengah-tengah ketidakpastian rantaian bekalan global. Hassan dan Kam (2022) menegaskan bahawa Malaysia perlu mengurangkan kebergantungan kepada import makanan dengan memperkasakan pengeluaran domestik, terutamanya di peringkat komuniti. Pada tahun 2022, Malaysia mengimport makanan bernilai lebih RM60 bilion, satu angka yang membimbangkan dari sudut kedaulatan makanan negara. Pertanian komuniti (community farming) muncul sebagai satu penyelesaian yang praktikal dan berkesan untuk menangani kerentanan ini.

Inisiatif seperti penanaman ubi kayu bukan sahaja memastikan ketersediaan sumber karbohidrat alternatif di peringkat tempatan, tetapi juga mewujudkan rantaian nilai mikro yang memanfaatkan ekonomi setempat (Dumpangol, 2024). Ubi kayu, yang tahan lasak dan memerlukan input pertanian yang minimum berbanding tanaman ruji lain, sangat sesuai untuk diusahakan oleh komuniti yang mempunyai sumber terhad (FAO, n.d.). Tanaman ini boleh dituai dalam tempoh 9 hingga 12 bulan, memberikan pulangan yang agak pantas berbanding tanaman perladangan seperti kelapa sawit atau getah yang memerlukan bertahun-tahun sebelum menghasilkan pendapatan.

Kajian berkaitan petani padi di Malaysia menunjukkan bahawa pengukuhan strategi mata pencarian yang berdaya tahan merupakan komponen penting dalam menyokong agenda keselamatan makanan negara. Strategi tersebut merangkumi keupayaan petani menyesuaikan aktiviti pengeluaran, mengurus risiko dan mempelbagaikan sumber pendapatan ketika berhadapan dengan perubahan ekonomi serta persekitaran (Asli & Rahman, 2023). Dalam subsektor pertanian yang berbeza, kerangka penternakan ayam berasaskan komuniti turut memperlihatkan bahawa aktiviti pengeluaran makanan di kawasan luar bandar berpotensi menyumbang kepada keselamatan makanan, penjaan pendapatan dan pemerdayaan komuniti apabila disokong oleh latihan, pengurusan yang sistematik dan jaringan pasaran yang bersesuaian (Mahdi et al., 2024). Walaupun kedua-dua kajian tersebut melibatkan komoditi yang berbeza, prinsip daya tahan mata pencarian, pengeluaran makanan tempatan dan pemerdayaan ekonomi yang diketengahkan adalah relevan untuk menilai projek penanaman ubi kayu di Segamat.

Dalam konteks Segamat, Johor, keadaan tanah dan iklim yang sesuai menjadikan ubi kayu sebagai pilihan strategik untuk projek komuniti. Segamat, yang terletak di bahagian utara Johor, mempunyai kawasan tanah pertanian yang luas tetapi sebahagiannya kurang diusahakan secara komersial. Projek penanaman ubi kayu di bawah geran APPGM-SDG berpotensi untuk mengoptimumkan penggunaan tanah terbiar ini sambil menyediakan sumber pendapatan dan makanan kepada komuniti setempat.

Kerangka Teori: Teori Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kajian ini berpandukan kepada Teori Pembangunan Berasaskan Komuniti (Community-Based Development Theory) yang menekankan bahawa pembangunan yang mampan hanya boleh dicapai apabila komuniti sendiri menjadi agen utama perubahan. Teori ini, yang berakar umbi daripada karya Chambers (1983) dan diperkukuhkan oleh Sen (1999), berhujah bahawa kemiskinan bukan sekadar kekurangan pendapatan tetapi merupakan kekurangan keupayaan (capability deprivation) yang menghalang individu dan komuniti daripada menjalani kehidupan yang bermakna dan produktif. Dalam konteks ini, geran kerajaan berfungsi bukan sekadar sebagai pemindahan kewangan, tetapi sebagai alat untuk membina keupayaan komuniti dalam menguruskan sumber ekonomi mereka sendiri.

Teori ini turut menekankan konsep pemerksaan (empowerment) yang merangkumi empat dimensi utama: pemerksaan ekonomi (akses kepada sumber produktif), pemerksaan sosial (penyertaan dalam proses membuat keputusan), pemerksaan psikologi (keyakinan diri dan efikasi sendiri), dan pemerksaan politik (keupayaan mempengaruhi dasar yang mempengaruhi kehidupan mereka). Projek komuniti yang berkesan perlu menyentuh kesemua dimensi ini untuk menghasilkan perubahan yang bersifat transformatif dan bukan sekadar transaksional. Dalam konteks Projek Penanaman Ubi Kayu di Segamat, kerangka ini membolehkan penilaian yang lebih holistik terhadap keberkesanan dasar kerajaan melampaui indikator kewangan semata-mata.

Penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG)

Kejayaan pelaksanaan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) sangat bergantung kepada proses penyetempatan (localization) di peringkat akar umbi. Matlamat global yang ditetapkan oleh Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu perlu diterjemahkan kepada tindakan konkrit yang bermakna bagi komuniti tempatan. Abd Rahman dan Yusof (2020) berhujah bahawa penyertaan komuniti adalah prasyarat mutlak untuk menterjemahkan matlamat global seperti SDG 1 (Tiada Kemiskinan) dan SDG 2 (Sifar Kelaparan) kepada tindakan tempatan yang berimpak.

Pendekatan APPGM-SDG yang membiayai projek berasaskan penyelesaian tempatan membuktikan bahawa komuniti mempunyai keupayaan untuk mengenal pasti masalah dan melaksanakan penyelesaian yang paling sesuai dengan konteks sosiobudaya dan geografi mereka (Salleh et al., 2024). Sebagai sebuah kumpulan rentas parti parlimen, APPGM-SDG mempunyai kelebihan unik kerana ia beroperasi merentasi sempadan politik, membolehkan projek-projek komuniti dilaksanakan berdasarkan merit dan keperluan sebenar, bukannya pertimbangan politik semata-mata. Ini merupakan satu inovasi institusi yang penting dalam landskap pembangunan Malaysia.

Dalam konteks penyetempatan SDG, projek penanaman ubi kayu di Segamat merupakan contoh konkrit bagaimana matlamat global boleh diterjemahkan kepada tindakan tempatan yang bermakna. SDG 1 (Tiada Kemiskinan) diterjemahkan melalui penjana pendapatan

daripada jualan ubi kayu dan produk hiliran. SDG 2 (Sifar Kelaparan) direalisasikan melalui penghasilan sumber makanan tempatan yang mengurangkan kebergantungan kepada import. SDG 8 (Kerja Baik dan Pertumbuhan Ekonomi) dicapai melalui pewujudan peluang pekerjaan dalam rantai nilai ubi kayu. Kesepaduan antara pelbagai matlamat ini menunjukkan bahawa projek komuniti yang dirancang dengan baik mampu menyumbang kepada pelbagai dimensi pembangunan mampan secara serentak.

Metodologi

Kajian ini menggunakan reka bentuk penyelidikan kualitatif berasaskan analisis dokumen dan tinjauan literatur yang komprehensif. Pendekatan kualitatif dipilih kerana ia membolehkan pemahaman yang mendalam terhadap proses, konteks, dan dinamik pelaksanaan dasar di peringkat akar umbi yang sukar ditangkap melalui kaedah kuantitatif semata-mata. Data sekunder dikumpulkan daripada pelbagai sumber yang sah, termasuk laporan rasmi kerajaan (seperti dokumen RMKe-12, Belanjawan Negara 2024 dan 2025), penerbitan akademik, laporan impak organisasi bukan kerajaan, dan artikel jurnal berwasit yang memfokuskan kepada pembangunan luar bandar, dasar awam, dan keusahawanan pertanian.

Proses analisis data melibatkan pendekatan tematik, di mana maklumat yang diekstrak daripada sumber-sumber tersebut dikodkan dan dikategorikan berdasarkan tiga tema utama yang selari dengan objektif kajian: impak ekonomi (penjanaan pendapatan dan keusahawanan), impak sosial (pembinaan kapasiti komuniti dan kohesi sosial), dan impak kelestarian (keterjaminan makanan dan kesinambungan projek pasca-geran). Analisis kritikal kemudiannya dilakukan untuk menilai jurang antara matlamat dasar yang dirangka di peringkat pusat dengan realiti pelaksanaan di peringkat akar umbi, dengan mengambil Projek Penanaman Ubi Kayu di Segamat sebagai titik rujukan kontekstual.

Kesahan dan kebolehpercayaan kajian dipastikan melalui triangulasi sumber data, di mana maklumat daripada dokumen rasmi kerajaan disahkan dengan penemuan dalam literatur akademik dan laporan media yang boleh dipercayai. Limitasi kajian ini diakui kerana ia bergantung sepenuhnya kepada data sekunder tanpa pengumpulan data primer di lapangan, namun pendekatan ini masih mampu memberikan gambaran analitikal yang bermakna mengenai keberkesanan dasar berkenaan.

Pemilihan Segamat sebagai lokasi kajian kes adalah berasaskan beberapa justifikasi. Pertama, Segamat merupakan salah satu daerah di Johor yang mempunyai populasi B40 yang signifikan dengan kebergantungan tinggi kepada sektor pertanian. Kedua, projek penanaman ubi kayu di Segamat merupakan salah satu projek yang dibiayai secara langsung melalui geran APPGM-SDG, menjadikannya contoh yang relevan untuk menilai keberkesanan dasar pembiayaan komuniti. Ketiga, projek ini diketuai oleh struktur jawatankuasa tempatan yang kukuh dan disokong oleh kepakaran akademik daripada UiTM. Keempat, ubi kayu sebagai komoditi pertanian mempunyai rantai nilai yang jelas dari peringkat pengeluaran hingga pemprosesan, membolehkan penilaian yang komprehensif terhadap impak ekonomi projek merentasi pelbagai peringkat.

Dapatan dan Perbincangan Kajian

Penjanaan Pendapatan dan Keusahawanan Tani

Penilaian ke atas dasar pemberian geran komuniti menunjukkan impak yang positif terhadap keupayaan penjanaan pendapatan peserta. Suntikan dana antara RM50,000 hingga RM100,000 bagi projek komuniti telah membolehkan penduduk Segamat mengatasi halangan modal permulaan untuk mengusahakan tanah terbiar atau kurang produktif. Dana ini membolehkan perolehan benih ubi kayu berkualiti, baja organik, peralatan asas pertanian, dan juga kos penyediaan tanah yang melibatkan kerja-kerja pembersihan dan pengolakan. Tanpa suntikan modal ini, kebanyakan peserta B40 tidak akan mampu untuk memulakan projek pertanian komersial kerana kekangan kewangan yang kronik.

Lebih penting lagi, projek ini berfungsi sebagai inkubator keusahawanan tani. Peserta tidak lagi sekadar menjadi petani sara diri, sebaliknya mereka didedahkan kepada konsep pengeluaran komersial yang berorientasikan pasaran. Hasil tuaian ubi kayu bukan sahaja dijual dalam bentuk mentah di pasar tani tempatan, tetapi juga membuka peluang kepada industri hiliran seperti penghasilan kerepek ubi, tapai, tepung ubi, dan produk makanan berasaskan ubi yang lain. Sebagai contohnya, melalui projek kajian kes ini telah berjaya menghasilkan produk akhir yang dikomersialkan, khususnya kerepek ubi kayu yang dibungkus secara profesional dalam balang plastik lutsinar dan beg plastik yang menarik. Nilai tambah ini meningkatkan margin keuntungan secara ketara dan mencipta peluang pekerjaan sekunder dalam kalangan wanita dan belia di komuniti tersebut.

Dapatan ini selari dengan pandangan Sen (1999) yang menyatakan bahawa pembangunan sebenar berlaku apabila individu diberikan kebebasan dan kapasiti ekonomi untuk menentukan masa depan mereka sendiri. Geran kerajaan, dalam konteks ini, berfungsi sebagai pemboleh (enabler) yang membuka ruang kebebasan ekonomi bagi komuniti yang sebelum ini terkekang oleh kemiskinan struktur. Ia juga selari dengan konsep pembangunan berasaskan aset (asset-based community development) yang menekankan bahawa setiap komuniti mempunyai kekuatan dan sumber dalaman yang boleh digembleng untuk pembangunan, asalkan halangan struktur seperti kekurangan modal dapat diatasi.

Dari perspektif keusahawanan tani secara khusus, projek ini telah berjaya memupuk mentaliti keusahawanan dalam kalangan peserta yang sebelum ini hanya mengenali pertanian sebagai aktiviti sara diri. Peserta kini mula memahami konsep kos pengeluaran, margin keuntungan, dan kepentingan kualiti produk dalam menentukan harga pasaran. Mereka juga mula mengenali kepentingan penjenamaan dan pembungkusan yang menarik untuk produk berasaskan ubi kayu mereka. Transformasi mentaliti ini merupakan satu pencapaian yang tidak kurang pentingnya berbanding peningkatan pendapatan kewangan kerana ia membina asas untuk pertumbuhan ekonomi yang berterusan dan berdikari.

Keterjaminan Makanan Tempatan

Dari sudut dasar keterjaminan makanan, Projek Penanaman Ubi Kayu Segamat membuktikan bahawa pemerksaan komuniti boleh menyumbang secara langsung kepada ketersediaan makanan (food availability) dan akses makanan (food access). Dalam konteks ketidakpastian ekonomi global dan gangguan rantai bekalan yang semakin kerap berlaku, kebergantungan penuh kepada rantai bekalan makanan luar adalah berisiko tinggi. Ubi kayu berfungsi sebagai tanaman penampan (buffer crop) yang kritikal kerana beberapa kelebihan uniknya.

Pertama, ubi kayu kaya dengan karbohidrat dan boleh menjadi sumber tenaga alternatif kepada beras. Kedua, ia mudah disimpan di dalam tanah untuk tempoh yang lama dan boleh dituai apabila diperlukan, menjadikannya sebagai simpanan makanan semula jadi yang tidak memerlukan infrastruktur penyimpanan yang mahal. Ketiga, ubi kayu kurang terjejas oleh perubahan cuaca yang ekstrem berbanding sayur-sayuran berdaun atau tanaman bermusim yang lain. Kelebihan-kelebihan ini menjadikan ubi kayu sebagai pilihan strategik untuk program keterjaminan makanan di peringkat komuniti.

Pelaksanaan projek ini di bawah payung APPGM-SDG menonjolkan keberkesanan dasar yang menyasarkan SDG 2 (Sifar Kelaparan). Dengan memperkasakan komuniti untuk menghasilkan makanan mereka sendiri, dasar kerajaan secara tidak langsung telah mengurangkan kerentanan isi rumah B40 terhadap kejutan inflasi harga makanan yang sering berlaku akibat faktor luaran seperti kenaikan harga minyak dunia atau gangguan logistik antarabangsa. Ini menunjukkan bahawa pelaburan kerajaan dalam pertanian komuniti adalah langkah strategik yang serampang dua mata, iaitu membasmi kemiskinan dan menjamin sekuriti makanan secara serentak.

Dari perspektif yang lebih luas, projek penanaman ubi kayu ini juga menyumbang kepada pengukuhan kedaulatan makanan (food sovereignty) di peringkat tempatan. Konsep kedaulatan makanan melampaui sekadar ketersediaan makanan; ia merangkumi hak komuniti untuk menentukan sistem makanan mereka sendiri, memilih apa yang hendak ditanam, dan mengawal rantai bekalan makanan tempatan. Apabila komuniti Segamat menanam ubi kayu mereka sendiri, mereka bukan sahaja memenuhi keperluan pemakanan tetapi juga mengambil semula kawalan ke atas satu aspek penting dalam kehidupan mereka yang sebelum ini sepenuhnya bergantung kepada pasaran luar.

Pembinaan Kapasiti dan Tadbir Urus Komuniti

Satu penemuan penting dalam analisis ini adalah peralihan dinamik tadbir urus di peringkat akar umbi yang berlaku secara organik hasil daripada pelaksanaan projek. Dasar yang mensyaratkan projek diuruskan sepenuhnya oleh jawatankuasa komuniti tempatan telah memaksa pembinaan kapasiti secara semula jadi. Jawatankuasa projek perlu belajar menguruskan dana awam dengan telus, merekodkan perbelanjaan secara sistematik, merancang jadual penanaman dan tuaian, menyelaraskan pembahagian tugas, dan memasarkan hasil pertanian. Proses ini memupuk kemahiran kepimpinan, literasi kewangan, dan keupayaan pengurusan yang sebelum ini mungkin terpinggir dalam kalangan komuniti luar bandar.

Pembinaan kapasiti ini bukan sahaja memberi manfaat kepada projek penanaman ubi kayu semata-mata, tetapi juga mewujudkan kesan limpahan (spillover effect) kepada aspek-aspek lain dalam kehidupan komuniti. Ahli jawatankuasa yang telah terlatih dalam pengurusan projek dan kewangan boleh mengaplikasikan kemahiran tersebut untuk menguruskan aktiviti komuniti yang lain, seperti koperasi, persatuan belia, atau projek-projek pembangunan seterusnya. Ini merupakan satu bentuk pelaburan dalam modal sosial yang nilainya melampaui pulangan kewangan langsung daripada projek ubi kayu itu sendiri.

Dari sudut pemeriksaan gender, projek ini turut membuka ruang penyertaan yang bermakna bagi wanita dalam aktiviti ekonomi komuniti. Dalam konteks masyarakat luar bandar Malaysia, wanita sering kali terpinggir daripada proses membuat keputusan ekonomi. Walau bagaimanapun, dalam projek penanaman ubi kayu ini, wanita memainkan peranan yang sangat aktif terutamanya dalam aktiviti pemprosesan dan pemasaran produk hiliran. Penglibatan

mereka dalam jawatankuasa projek juga memupuk keyakinan diri dan keupayaan kepimpinan yang memberi impak positif kepada kedudukan sosial mereka dalam komuniti.

Selain itu, penglibatan belia dalam projek ini juga merupakan satu pencapaian yang patut diketengahkan. Ramai belia luar bandar cenderung untuk berhijrah ke bandar mencari pekerjaan kerana melihat pertanian sebagai aktiviti yang tidak menguntungkan dan ketinggalan zaman. Projek penanaman ubi kayu yang diuruskan secara profesional dan berorientasikan komersial ini berpotensi untuk mengubah persepsi negatif belia terhadap pertanian, sekali gus mengurangkan penghijrahan keluar (out-migration) yang sering menjejaskan daya maju komuniti luar bandar. Projek ini turut mendapat pendedahan antarabangsa melalui penganjuran "Entrepreneurial Summer Camp" (Kegiatan Internasional Mahasiswa) pada 26 Mei hingga 1 Jun 2024. Program ini melibatkan lawatan dan interaksi mahasiswa dari institusi pendidikan tinggi serantau seperti Perbanas Institute, Universitas Lancang Kuning (Fakultas Ekonomi dan Bisnis), dan Universitas Brawijaya. Penglibatan golongan muda dan mahasiswa antarabangsa ini bukan sahaja menyuntik semangat baharu kepada peserta projek, malah membuka minda komuniti mengenai potensi pertanian sebagai perniagaan bertaraf global.

Cabaran Pelaksanaan Dasar

Walau bagaimanapun, penilaian ini juga mengenal pasti beberapa cabaran pelaksanaan dasar yang perlu ditangani secara serius untuk memastikan kelestarian impak projek. Pertama, wujudnya asimetri maklumat di mana tidak semua komuniti mempunyai kepakaran teknikal untuk memaksimumkan hasil tanaman. Walaupun dana disediakan, sokongan khidmat nasihat pengembangan pertanian (agricultural extension services) daripada agensi kerajaan seperti Jabatan Pertanian perlu lebih konsisten dan berterusan, bukannya bersifat ad-hoc pada peringkat permulaan projek sahaja. Peserta memerlukan bimbingan teknikal yang berterusan sepanjang kitaran penanaman, dari penyediaan tanah sehinggalah pengurusan pasca-tuaian.

Kedua, risiko ketirisan atau salah urus dana di peringkat jawatankuasa tempatan memerlukan mekanisme pemantauan dan audit yang telus namun tidak terlalu membebankan sehingga merencatkan inisiatif komuniti. Terdapat keseimbangan halus yang perlu dicapai antara akauntabiliti dan autonomi komuniti. Pengalaman menunjukkan bahawa prosedur pelaporan yang terlalu rumit boleh menyebabkan keputusan dalam kalangan jawatankuasa yang tidak mempunyai latar belakang pentadbiran formal, manakala pemantauan yang terlalu longgar pula boleh membuka ruang kepada penyalahgunaan dana.

Ketiga, cabaran pemasaran hasil pertanian juga dikenal pasti sebagai satu kekangan yang signifikan. Komuniti yang berjaya menghasilkan ubi kayu dalam kuantiti yang besar mungkin menghadapi kesukaran untuk mencari pasaran yang stabil jika tidak dihubungkan dengan rangkaian pembeli yang lebih luas. Harga ubi kayu mentah di pasaran tempatan sering tidak stabil dan boleh jatuh secara mendadak apabila berlaku lebihan bekalan. Tanpa akses kepada pasaran yang lebih besar atau perjanjian pembelian dengan syarikat pemprosesan makanan, komuniti terdedah kepada risiko kerugian yang boleh menjejaskan keyakinan mereka terhadap projek.

Keempat, isu kelestarian alam sekitar juga perlu diberi perhatian. Penanaman ubi kayu secara berterusan di atas tanah yang sama tanpa amalan pengurusan tanah yang baik boleh menyebabkan kemerosotan kesuburan tanah dalam jangka panjang. Oleh itu, dasar kerajaan perlu memasukkan komponen pertanian mampan yang merangkumi amalan seperti tanaman bergilir, penggunaan baja organik, dan pengurusan sisa pertanian yang bertanggungjawab.

Cadangan Penambahbaikan

Bagi memastikan kelestarian impak dasar ini, beberapa penambahbaikan dicadangkan. Pertama, kerajaan melalui agensi pelaksana perlu mengukuhkan program pendampingan (mentorship) pasca-geran yang berterusan. Bantuan tidak seharusnya terhenti pada penyaluran dana, sebaliknya mesti disusuli dengan pemindahan teknologi pertanian moden, latihan pengurusan perniagaan, dan bimbingan pemasaran digital untuk membantu komuniti menembusi pasaran yang lebih luas termasuk platform e-dagang.

Kedua, satu kerangka penilaian impak yang komprehensif perlu diwujudkan untuk mengukur bukan sahaja pulangan pelaburan (ROI) dari segi kewangan, tetapi juga pulangan sosial atas pelaburan (SROI) seperti peningkatan kohesi sosial, pembinaan kemahiran kepimpinan, dan kesejahteraan psikologi peserta. Ketiga, galakan perlu diberikan untuk mewujudkan jaringan koperasi antara projek-projek komuniti yang berbeza bagi membolehkan perkongsian sumber, pertukaran pengetahuan, dan pewujudan skala ekonomi (economies of scale) yang lebih besar.

Keempat, dasar kerajaan perlu mempertimbangkan mekanisme pembiayaan berperingkat (phased funding) yang menyediakan dana susulan berdasarkan pencapaian penanda aras (milestone-based disbursement) untuk mengelakkan kebergantungan sepenuhnya kepada geran sekali sahaja. Pendekatan ini akan mewujudkan insentif untuk pencapaian berterusan sambil menyediakan jaring keselamatan kewangan semasa tempoh peralihan kritikal.

Kelima, perkongsian strategik antara projek komuniti dengan sektor swasta perlu diperkukuhkan. Syarikat pemprosesan makanan, rangkaian pasar raya, dan platform e-dagang boleh menjadi rakan kongsi yang berharga dalam menyediakan pasaran yang stabil untuk hasil pertanian komuniti. Kerajaan boleh memainkan peranan sebagai pemudah cara (facilitator) dalam menghubungkan komuniti dengan pembeli korporat melalui program seperti rantai bekalan inklusif (inclusive supply chains) atau program tanggungjawab sosial korporat (CSR) yang berorientasikan pembangunan komuniti.

Kesimpulan

Secara keseluruhannya, dasar kerajaan yang menyalurkan pembiayaan secara langsung untuk projek ekonomi akar umbi seperti Projek Penanaman Ubi Kayu di Segamat terbukti berkesan dalam merangsang pembangunan sosioekonomi tempatan. Ia berjaya menterjemahkan matlamat makro RMKe-12 dan agenda SDG ke dalam bentuk tindakan praktikal yang membawa manfaat kewangan dan sekuriti makanan kepada komuniti B40. Projek ini menonjolkan potensi keusahawanan tani sebagai mekanisme serampang dua mata dalam membasmi kemiskinan dan membina daya tahan komuniti luar bandar terhadap kejutan ekonomi luaran.

Dapatan kajian ini mempunyai beberapa implikasi penting bagi penggubal dasar di Malaysia. Dari sudut perancangan dasar, kejayaan Projek Penanaman Ubi Kayu Segamat mengesahkan bahawa pendekatan pembangunan berasaskan komuniti (community-based development) adalah berkesan dan perlu diperluaskan ke lebih banyak kawasan luar bandar di seluruh negara. Model APPGM-SDG yang membenarkan komuniti mengenal pasti projek mereka sendiri dan menguruskan pelaksanaannya secara autonomi terbukti lebih berkesan berbanding pendekatan atas-ke-bawah yang konvensional.

Dari sudut pelaksanaan, kajian ini menunjukkan bahawa geran sahaja tidak mencukupi tanpa sokongan ekosistem yang menyeluruh. Kerajaan perlu mewujudkan satu rangka kerja sokongan

bersepadu yang merangkumi pembiayaan, latihan teknikal, bimbingan perniagaan, dan akses pasaran sebagai satu pakej yang tidak boleh dipisahkan. Kegagalan mana-mana satu komponen boleh menjejaskan keseluruhan impak pelaburan kerajaan.

Rujukan

- Abd Rahman, F. A., & Yusof, M. I. M. (2020). The nexus of resident's participation and localization of sustainable development goals (SDGs) in Malaysia. Dalam *The Proceedings of the 4th International Conference on Built Environment and Engineering 2020* (hlm. 24-32).
- Asli, W. M. F., & Rahman, S. (2023). Conceptualising Resilience Livelihood Strategies of Paddy Farmers Towards Malaysia National Food Security Agenda. *Planning Malaysia*, 21(1), 12-25.
- Aziz, M. S. A. (2022). Analysing the rural B40 society in the microcredit programmes of Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM). *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 7(4), e001412.
- Chambers, R. (1983). *Rural development: Putting the last first*. Longman.
- Delaquis, E. (2024). Cassava seed value chains in Southeast Asia. *Agricultural Systems*, 213, 103816.
- Dumpangol, D. C. U. (2024). Cultivating sustainable futures: Community-led farming initiatives in Malaysia by APPGM-SDG. *Journal of the Malaysian Parliament*, 4, 131-145.
- FAO. (n.d.). *Cassava in Asia*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/4/y1177e/Y1177E02.htm>
- Hassan, N., & Kam, A. J. Y. (2022). Can Malaysia feed itself? Food security issues in Malaysia. *Journal of Strategic Studies & International Affairs*, 2(1), 1-15.
- Jaafar, M., Jalali, A., & Suffarruddin, S. H. (2023). The determinants of becoming sustainable Agropreneurs: evidence from the bottom 40 groups in Malaysia. *Sustainability*, 15(5), 4521.
- Kementerian Ekonomi. (2025). Rancangan Malaysia Ketiga Belas (2026–2030): Melakar Semula Pembangunan. <https://rmk13.ekonomi.gov.my/rmk13-buku-utama/>
- Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah. (2019). *Dasar Pembangunan Luar Bandar 2030*. Kerajaan Malaysia. <https://www.rurallink.gov.my/dasar-pembangunan-luar-bandar-dplb/>
- Khoo, Y. H., & Tan, L. I. (2019). Localization of the Sustainable Development Goals (SDGs): Civil Society Organizations' (CSOs) strategies and challenges in Malaysia. *Asian Development Perspectives*, 10(2), 1-18.
- Mahdi, W. M. I. W., Hamzah, M. S. A., & Othman, N. (2024). Empowering Food Sovereignty and Security in Malaysia: A Framework for Resilient and Sustainable Chicken Farming in Rural Communities. *Labuan Bulletin of International Business and Finance*, 22, 1-15.
- Salleh, K. M., Sulaiman, N. L., & Latif, A. A. (2024). The impact of sustainable development goals on local and community networks and opportunities. *Journal of Technical Education and Training*, 16(1), 1-10.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.